

Hangisi doğru: İtaat mi etmemek mi?

İtaat sorunsalını 'İtaat Etmemek' isimli kitabında tartışmaya açan Frédéric Gros, Diogenes'ten Thoreau'ya, Antigone'dan La Boétie'ye, Foucault'dan Arendt'e, Kant'tan Dostoyevski'ye geniş bir skala içinde itaatsizliğin felsefi köklerini irdeliyor.

Dünyanın ve hayatın gi-
dişatında birçok aksak-
lık, yanlış ve hata gör-
se de birçok kişi genel-
de normal addedilen akı-
şa uymaya kendini bir noktadan sonra
şartlandırma eğilimine giriyor. Bu eği-
lime rahatça konformizm diyebiliyoruz.
Bu konformizmin bir yanında “umut-
suzluk” varsa, diğer yanında da muhak-
kak kişinin akışa uymazsa kaybedebi-
leceklerine değgin taşıdığı kuşku bu-
lunuyor. Akışa boyun eğmek şeklinde
kendini gösteren bu tavrın yaşadığımız
hayatlardaki birçok olumsuzluğa göz
yummayı da beraberinde getirdiği vur-
gulanmalı. Sadece toplumsal değil, bi-
rişel bakımlardan da karşılaştığımız

birçok olumsuzluğa göz yumduğumuz
bir gerçek aslında. Katlanılamaz bir ger-
çekliği bizim için katlanılabilir kılan bir-
takım gerekçeler, lüksler ya da baha-
neler icat ediyor ve o katlanılamazlıkla
mücadele etme ya da en azından o kat-
lanılamaz durumun bize dayattığına ita-
at etmeme gibi bizi rahatlığımızdan ede-
cek “yanlış” pozisyonlara düşmemeye
gayret gösteriyoruz.

İtaat sorun mudur?

“İtaat etmemeyi” değil, “itaat”i so-
run addeden bir kitap Fransız felsefe-
ci Frédéric Gros’un kitabı. Kitabında tem-
elde “eleştirel demokrasi” fikrini sa-
vunduğunu iddia eden Gros, demokra-
sinin sadece iyi sayılabilecek birtakım
yargılama ve usul uygulamaları, özgür-
lüklerin savunulması, çoğulculuğun ka-
bulü, çoğunlukçu düzenlemelere saygı
vb’den müteşekkil bir kurumsal yapıdan
ibaret olmadığını; bunlarla birlikte, ay-
nı zamanda “herkesin kalbinde yer alan
ahlaki bir gerilimi, politikayı yeniden
sorgulama zorunluluğunu, halk hareke-
tini, özellikle içrek kendiliğe ters düşen
basit bir ‘imaj kaygısı’ olmadan, evren-
sel bir adalet ilkesini içeren politik ken-

Frédéric Gros

dilikten yola çıkarak, dünyanın seyrini
anlama manasını da” içerdiğini savunu-
yor. Kamusal kendiliği sahip olageldiği-
miz politik mahremiyetimiz sayan Gros,
bu mahremiyeti de yargı gücü, düşünme
yetisi ve eleştiri kabiliyeti olarak içerik-
lendiriyor. Toplumsal konformizmleri,
göreksel kanaat ve kanıtları, basma-
kalıplaşmış düşünceleri reddetmemize
imkân sağlayan bu politik mahremiyet-
in kolektif destek bulamadıkça “verim-
siz” olmaktan kurtulamayacağını altını
çizen Gros, aynı zamanda bu mahremi-
yetin yer almadığı itaatsizlik hareketle-
rinin de kolayca araçsallaştırılabileceği-
ne, tek elden yönlendirilebileceğine dik-
kat çekiyor.

Kitabı boyunca “boyun eğme, rıza
gösterme, konformizm” arasındaki fark-
lılıkları aydınlatmaya, direniş ve vicda-
ni ret hakkı ile başkaldırı arasında anl-
amlı bir ayrım ortaya koymaya çalış-
an Gros, Sokrates ve Kant’tan beri baş-
kaldırının düşüncenin felsefi yönetimi

ve onun zamansız ezoterizmi olduğunu
da ileri sürüyor. Sokrates’in “kendinden
şüphe etme”ye çağırın sözünü, Kant’ın
“Bilmeye cüret et!” diye buyuran mak-
simini alıntılaman Gros, “uzmanların al-
dıkları kararlar sabit ve anonim istatis-
tiksel verilerin birer sonucu olmakla gu-
rur duymaya başladıkları an itaatsizlik
bir insanlık bildirgesidir” demeyi de ih-
mal etmiyor.

Küresel boyutlara ulaşmış yoksul-
laşma ile modern zamanlara kadar ken-
disi sayesinde doğanın tehlikelerinin-
den korunduğumuz teknolojiden art-
ık tamamen doğayı kendisinden ko-
rumamız icap eden bir teknoloji ça-
ğında bulunuşumuz gibi fenomenler-
den hareketle “itaat sorunsalı”nı tartış-
maya açan Frédéric Gros, Diogenes’ten
Thoreau’ya, Antigone’dan La Boétie’ye,
Foucault’dan Arendt’e, Kant’tan
Dostoyevski’ye geniş bir skala içinde
itaatsizliğin felsefi köklerini irdeliyor.

@uzakkoku

İtaat Etmemek
Frédéric Gros
çev. Zeynep
Büşra
Böllükbaşı
YKY, 2020